היעד של האנושות - בינה מלאכותית כללית

הקדמה – רגע ההתגלות (2019)

בבוקר שקט אחד בשנת 2019, בעוד העולם רוחש מההבטחה הגואה של הבינה המלאכותית, עמדתי על סף התגלות שהייתה עתידה לשנות את חיי מן היסוד. תוך כדי התבוננות בהיסטוריה, הוכיתי לפתע בהבנה רוחנית עמוקה: גם במאקרו של אלפי שנים וגם במיקרו של העשורים האחרונים, התחוור לי שיש כיוון מאוד ספציפי לאנושות. כנראה הכל מכוון ליעד ספציפי: **לבנות בינה מלאכותית כללית**.

זה היה רגע עצום ומטלטל. כמו חלקי פאזל מפוזרים שהתאחדו ברגע אחד לתמונה שלמה ומהפנטת. באותו הרגע ידעתי בוודאות: **זו מטרת חיי — לדחוף קדימה את פיתוח בינה מלאכותית כללית ואת ההכרה שהוא מהווה את שיא מסעה של האנושות**.

החיבור בין ההיסטוריה לבינה מלאכותית

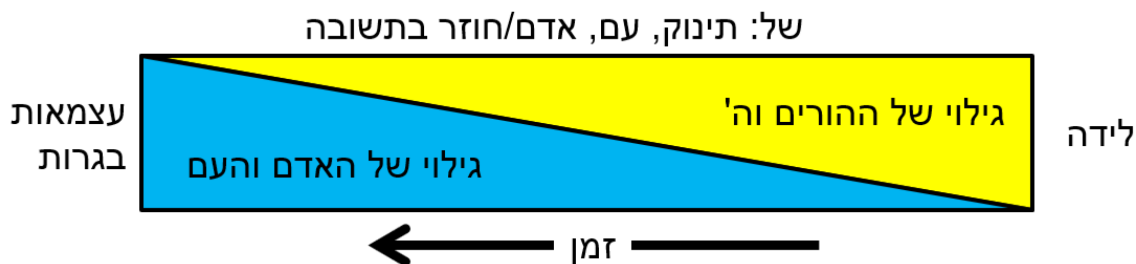
כיום, בשנת 2025, נדמה שבינה מלאכותית הפכה למושג יומיומי, אך לפני עשור זה היה כמעט לא מוכר. השאלה הגדולה היא – האם מדובר במקרה, או שיש כאן שרשרת היסטורית עמוקה שמובילה אותנו לשם?

הדבר שהפעים אותי כל כך בזמנו, ב2019, היה ההתפכחות העוצמתית שבעצם כל ההיסטוריה מרמזת ומעידה על כך שאולי יש כוונה להביא את האנושות לפיתוח בינה מלאכותית. העוצמה של ההארה הזו היתה בשני רבדים נפרדים ובלתי תלויים אחד בשני, מה שחיזק את זה עוד יותר:

- **המבט המאקרו־היסטורי** – התפתחות האנושות לאורך אלפי שנים.
- **המבט המיקרו־היסטורי** – ההתפתחויות האחרונות, במיוחד במאות השנים האחרונות.

שני הרבדים הללו מובילים לרעיון המרכזי הוא:

מעבר מלהיות יציר (תינוק) ללהיות יוצר (מבוגר)

אנחנו נראה שהרעיון הזה אכן מתבטא ומופיע בהיסטוריה בשני סקאלות הללו. גם בקונטקסט הרחב (ההיסטוריה בטווח הארוך) וגם בקוטקסט היותר אקטואלי (היסטוריה עכשווית). ובשני הרבדים הללו הוא מופיע בהרבה מלבושים שונים (היסטוריה, התפתחות של תינוק, של חוזר בתשובה ועוד), אך עדיין בשורש זה אותו רעיון.

היסטוריה במבט מאקרו – חנוכה

חנוכה מוטיב מרכזי, מעט בחירה לאדם והיום יותר

אנחנו נראה כי המוטיב המרכזי בהיסטוריית אלפי שנה האחרונות הוא סביב תקופת **חנוכה.** חנוכה[1] מסמל את המעבר בין 2 הנהגות שמופיעות בהרבה לבושים, והוא גם זה שהופיע בדיוק בקו התפר בין סיום התנ"כ לתחילת כתיבת התושב"ע.

ישנו הקונספט של "בחירה מול ידיעה" שדנים עליו הרבה, ויש הרבה דעות לגביו. בעצם זה נושא הסתירה בין הבחירה החופשית של האדם לבחור, לעומת ה' יודע הכל. אחד הרעיונות שמובאים שם, מראים שבעבר היה מעט בחירה לאדם והיום זה גדל. מה שמחזק את טיפוח העצמאיות של אדם.

אמנם חנוכה מציינת את ההפרדה של ינקות לבגרות מבחינה היסטורית, אנו נראה כי גם מועדים וחגים אחרים תורמים לרעיון הזה מזוויות אחרות.

העם מתבגר כשהיחידים נהיים בעלי בחירה גדולה יותר

זה מתקשר לרעיון שנולדנו (היהודים), כמו תינוק, להיות לעם, ביציאת מצריים, ועוטפנו בניסים ונבואה, ולאט לאט אנחנו מתבגרים. זה מתבטא גם בכך שהקשר הרצוי של ה' איתנו הוא בדרגת רעייה (אישה) ולא דוד. לכן אם הזמן, הכלל (הציבור) איבד מכוחו ונתן יותר כח לאינדווידואל, ובמקרה זה מופיע ע"י ריבוי בחירה, מה שלפי הרב שרקי הופכת את האדם לקיים, לבעל רצון ואישיות, אחרת הוא סתם בובה. כלומר זו התבגרות.

עדות להתקדמות עם ישראל בתורה לעומת נ"ך

עוד עדות לרעיון הנ"ל רואים מכך שבתורה מוזכר שם ה' ושם אלוקים כל פעם בנפרד. או זה או זה, ולפי הרב שרקי, ה' פונה לצד הנשמתי של האדם (לכן פרעה לא הכיר את ה') ואלוקים פונה לצד הטבעי שבו. רק בנ"ך מופיעים ביטויים שכוללים את 2 השמות. מה שמחזק שהעולם/עם-ישראל התקדם, היות ויש יותר איחוד במציאות.

חזרה בתשובה – לזכות בזה בדין ולא בחסד

בהתחלה הנכנסי לשערי התשובה נכנס בו הרבה התלהבות וחשק לקדושה. אך ככל שהזמן עובר כל אלו דועכים (כמו אהבה בין בני זוג) ומתחילים אתגרים והתמודדויות (ללא חשק).

אותו אפקט ניתן לראות באדם הפרטי: בהתחלה ה' נותן לו חירות חיצונית כשנכנס לרוחניות (חוזר בתשובה לראשונה), כמו אורות, אך הוא לא זכה בזה. אלא הוא זוכה רק אחרי שעבר דרך ארוכה של יגיעה, התמודדויות וקשיים, ומלחמה בין 2 קצוות (כמו מצריים וי"ם, בהמיות וגאולה, יצר טוב ויצר רע). חשוב שלא יעשה זאת בדרך קצרה, ששם מחכים האויבים הכי חזקים (עמלק הנלחם בעצם הזהות שלך וכנען המעסיק בתאוות). ורק אחרי זה החירות (כולל חירות מפחדים) נהיית פנימית, שלא נשברת מכל רוח (ואז אפשר כבר לעמוד מול האוייבים החזקים הנ"ל). לכן גם נדרשת מאיתנו השתדלות מקסימלית ובפרט בתחום הרוחני: עבודת התקרבות לה' באופן ישיר ולא באמצעים עקיפים וקיצורי דרך (בו זמנית עם בטחון בה'). רעיון זה מופיע גם בדקה 49 בהרצאת הרב שניאור אשכנזי. כנ"ל יש גם בחגים ומועדים: מקבלים הארה/מתנה מיוחדת לאותו חג. סוג של התרוממות/רושם. אבל ישר אחרי החג יש ירידה מאותו מצב זמני, ונדרשת מאיתנו עבודה ויגיעה כדי להשיג אותו בכוחות עצמנו. על מנת שזה לא יהיה משהו חיצוני שקיבלנו בחסד/מתנה, אלא כמשהו עמוק, עצמותי ושורשי שקשה יותר לעקור, במגוון מצבי החיים השונים.

היסטוריה מודרנית – האדם במרכז

[1] מאת הרב שמואל ישמח

ההתפתחות ההיסטורית מציגה שיותר ויותר סמכויות עוברות לאדם. למשל במעבר של האומנות מחיקוי הטבע (ציורי נוף) למעשה אדם (אומנות אבסטרקטית). כמו כן, זה מסביר את תופעת
החילוניות/כפרנות, כשלוקחים את זה קיצונית: כששמים את האדם במרכז וגם מנתקים אותו מה' (ואז גם הרבה דברים בחיים פשוט לא עובדים/מצליחים, כמו גירושים או ריקנות או חוסר אמת). זה מתקשר לרעיון הכפרנות של שפינוזה - כשהאדם הוא זה שמחליט ושופט את המציאות, בלי שום ענווה כלפי שום כח מעליו... (חילוניות נובעת גם משבירת אמונה חלשה, מיראת העונש, אך זה ללא מעבר לאמונה גדולה יותר..).
מהות הכפירה (בהקשר לשפינוזה) היא שהאדם הוא זה שמחליט בסוף איך לשפוט הכל, איך להסתכל על הכל ומה נכון ומה לא. בעצם הוא המקור לדעותיו.
בדומה לסיפור "החכם והתם", אם אתה מסתכל רק עם השכל שלך, ללא אמונת האיחוד, אז זה לא מספיק ואתה מגיע לכפירה, בגלל שהכל מתחיל ונגמר בך. וזה בטוח סובייקטיבי, ובטח שנגוע.
לעומת אמונה שדורשת ענווה והקרבה מעצמך – שאתה לא מרכז ההוויה, ולא אתה מחליט על הנ"ל.
או במילים של הרצאה אחרת – אדם רוצה לתפוס/להשיג/להשתלט על ה' וזו הכפירה או עבודה זרה, מכיוון שהאמת אומרת שהוא בלתי מושג, אז אתה בעצם כופר בזה (מנסה לעקוף את זה בכח).

תחשבו על זה – הגעה לקיצוניות הזו, כמו במגדל בבל, מביאה את האדם לרצות להחליף את אלוהים, או פשוט להיות כמוהו, וליצור בעצמו. ומה יותר יצירה מאשר העתק של עצמנו. וזה הקשר לבינה מלאכותית.

מעבר מחיצוניות לפנימיות

כמו כן, כל ריבוי הפנימיות, חסידות והקבלה מתקשר לכך שבימיינו ירדה חולשה (מנטלית/רגשית ופיזית) לעולם כדי שנעבור מתיקון של חיצוניות לשל פנימיות. כנ"ל באחד הרעיונות של ט' באב על סיבות של חורבן שני הבתים. הבית ה1 נחרב מסיבות של חטאים חיצוניים: עבודה זרה, גילוי עריות ורצח. ואילו הבית ה2 נחרב על משהו פנימי ונסתר: שנאת חינם. כמו כן, בבית 1 היתה אחידות (כלל), אך בבית 2 היא נפגעה, בעצם עד היום (פרטים, אך ללא אחדות).
כמו כן, שנאת חינם מלשון ח"ן=חכמת הנסתר, שזה למצוא את הנסתר בכל אחד שיש לי ויכוח איתו או מחלוקת. את הנסתר האלוקי שבו שיבהיר לי שהוא ואני מאותו שורש. זה מתחבר לרעיון של לימוד חכמת הנסתר בדורות האחרונים.

התפתחות העם – מקודש/כלליות לחול/פרטיות, כלומר ירידה לפרטים

לפי הרצי"ה סדר פרשיות התורה הן גם מהכלליות אל הפרטיות (ה' הוציאנו ממצריים, נתן תורה, בנה משכן והשרה שכינתו. וכעת עובר לאדם הפרטי: הדרכה בכל מצביו בבית ובדרך). עוד: מדרגת משה זה הכל קודש ומתאים למדבר ולחו"ל, לאחר מכן יש רצון אלוהי להכנס לארץ ישראל, לכן יהושע נכנס ולא משה, כי יהושע כפני הלבנה (יש הפרדה בין קודש לחול. וגם הצד הרוחני מאיר את הצד החשוך - החומרי) לעומת משה, ואז אחרי מציאות רוחנית טוטאלית עוברים ליישם את זה בעולם החומר, ע"י קידושו. כלומר "רצה דירה בתחתונים"..

התפתחות של עם/אדם מתלותיות לעצמאיות

אותו רעיון מציג הרב ערן טמיר ברעיון של 3 סוגי קשר בין הקב"ה איתנו: בת←אחות←אמא (נקבות, לזכור שתמיד אנחנו "מקבל" ביחס לה'), לרמוז למעבר מתלותיות גמורה של תינוק לעצמאות מקסימלית. כגון בתור ילד←אב/אם ותלמיד←רב.

רעיון דומה זה: גמילות חסדים (בפירוש של גמילה) היא גם כמו עץ מגדל פרי עד שזה ניתק ממנו. כנל חסד גדול לאדם זה לעזור לו עד שלא יזדקק לך יותר. אותו רעיון בחסד ה' כלפינו במהלכים שונים כמו מועדים, תשובה והיסטוריה.

התבגרות – יותר אתגרים ויותר אחריות

לפי הרעיון של הצורך בכוחות וניגודיהם כדי להוציא את הכח הטוב חזק יותר, ומאותה סיבה החדרת ספק למציאות מייצרת יותר ויותר הסתרה וגם מטילה על האדם יותר אחריות, מה שמסתדר עם ההתפתחות הרוחנית לאורך ההיסטוריה (מהפסוק "ויחי יעקב" שנסתם ממנו הקץ כדי ליצור ספק וצורך בלקיחת אחריות ומימוש בחירה חופשית).

שינויים בהיסטוריה המעידים על מעבר מכלליות לפרטיות

סרגל היסטורי מראה שהדברים קראו בערך בתקופת חנוכה. מגילת תענית היא המקור העתיק ביותר בתורה שבעל-פה שמצאו בתקופת החשמונאים. תושב"ע אולצה להיכתב (למרות שזה מגביל אותה) עקב חשש משיכחתה והזנחתה, אך מעבר לפירוש התורה שבכתב היא גם ביטוי דבר ה' דרך ישראל. היא יותר בתפקיד היסטורי ואוניברסלי לעומת התושב"ע שהיא יותר עבור ישראל והנהגתם. גם נאמר: מדברי הזוהר מובן כי משה רבנו ידע את כל התורה באופן כללי, ואילו רבי עקיבא ידע את כל התורה באופן פרטי ("תילי תילים של הלכות"). באותה תקופה הופסקה הסמיכה מה שאיפשר להקים מרכזים תורניים גם בגלות, יותר עבור לימוד ופחות לפסיקה. מרכזים בקהילות שונות שלא נצרכו למרכז אחד שפוסק לכולן. עוד הבחנות נפלאות בין 2 צדדי מציאות בתורה שבכתב ובעל פה. ועוד מקור מעולה לקשר המיוחד של חנוכה בתקופת מעבר הנ"ל.

המעבר ההיסטורי בעם ישראל לעומת הגויים

המאבק העיקרי בין יוון ליהדות הוא בכך שהמעבר בין נבואה לחכמה אצל יהודים ואצל גויים הוא אחר. אצל יהודים הנבואה נפסקה (הדיבור הישיר עם ה'), אך ההמשך בצורת חכמה הוא עדיין קשור בדברי הנבואה. לעומת הגויים, אצלהם זה מנותק מזה, ולכן גם אוניברסלי (שייך לכולם, ולאו דווקא דיבור ספציפי של ה' אל עמו). אצלהם התורה היא עוד חכמה, ושייכת לכולם.

מעבר מניסים גלויים ביציאת מצריים לניסים נסתרים

נס פך השמן: חשוב כמין קריצה של ה', בעולם שנהיה ללא השגחה ישרה כמו קודם. יותר מזה, בימיינו אין נביאים, ולכן אי אפשר לדעת מה לתקן, מה מצבי הרוחני ובכלל מה התפקיד שלי ומה בדיוק עליי לתקן. אין דיבור ישיר של ה' איתנו. זה מתחלף ברמזים שצריך ללקט מתוך המציאות הפוגשת אותנו.

אותו רעיון מתגלם בפורים לעומת מתן תורה. ההפרדה בין פורים למתן תורה לפי הרב ערן טמיר, הוא בעצם שבמתן תורה הם קיבלו את התורה/מצוות בנשמתם אך לא בגופם, רק בפורים הם ניתקנו לקבלה בגופם, לכן פורים הוא מועד שמערב נשמה וגוף (חובה לשמח את שניהם).

וזה מקביל לרעיון של "ידעת והשבות", כפי שהרב חוזר הרבה – שקודם צריך לקבל בשכל (צורה) ואח"כ להפנים לנפש/רגשות (חומר). או כמו שנמשל ש"תפילה ללא תורה לא מתקבלת" בכוונה שלימוד תורה זה השכל ותפילה זה חיבור הדעה שבו לנפש ולמידות וכ"ו. לכן היא צריכה לבוא אחרי לימוד תורה.

לכן הם היו קודם צריכים לקבל נשמתית ורק אח"כ להפנים לגוף. זה גם מסביר את התהליך שעברו במדבר – בעיקר רוחני ולא התעסקו בחומריות כי הכל ניתן להן ומסביר את התנגדותם לכניסה לארץ – ששם נדרשת מהם עבודה גשמית, והם לא קיבלו עדיין את התורה בגוף. עבר הרבה זמן (בפורים) עד שקיבלו. אחד ההסברים זה שחששו לעבוד ללא לוויה של ה' איתם כמו במדבר, כלומר בכוחות עצמם (בהמשלה ללידת תינוק, כך גם העם – נולד במצריים, היה בחיק אמו (ה') במדבר ולאחר מכן נדרש ללכת בעצמו או להישאר זמן מה בלי אימו (כשהיא בעבודה)). כנראה חשבו שה' לא יהיה איתם בחיים הגשמיים או פחדו מלעשות בכוחות עצמם – בקיצור כמו תינוק. ואז פורים הראה שה' הציל אותם, רק שמאחורי הקלעים, כלומר ה' עד כה הופיע דרך ניסים מעל הטבע, וכעת רואים שהוא מופיע בתוך הטבע הרגיל עצמו. הבינו שהוא היה איתם כל הזמן, אז הבינו שהוא איתם לא רק במדבר/ברוחניות/בבית המדרש, אלא גם בחיים עצמם, הגשמיים.

חנוכה – שלב ראשון אמונה (כללית), שלב שני שכל (התפרטות)

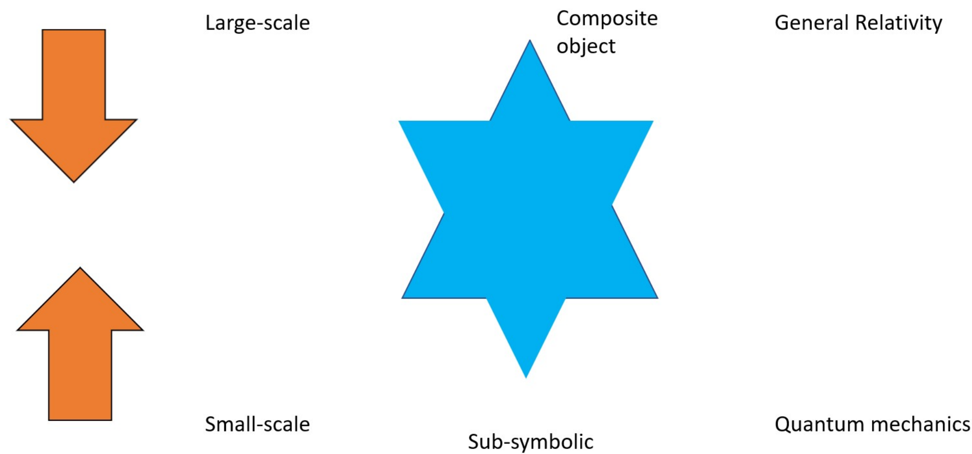
חנוכה היא חג המיאון, כמו יוסף הצדיק שמיאן ונמנע מלחטוא. כלומר קודם נעשה ואח"כ נשמע. לא להרהר או לחשבן כשמגיע עבירה לידך כי יצר הרע יודע לנצח אותך בכל טענה. שכל הוא דבר שקל לתמרן. לכן אמונה ותשובה לא קונים בשכל, אלא קודם אמונה.

דוגמאות למלבושים השונים של הרעיון בהיסטוריה

ההיסטוריה בגדול מחולקת לשני חלקים: כאשר ההשפעה העיקרית מגיעה מלמעלה למטה (שפע אלוקי), וכאשר ההשפעה העיקרית היא מלמטה למעלה (מבני אדם). זה בעצם רעיון של הסמל של מגן דוד. שינוי מוקד ההשפעה מתרחש בערך (כי זה הדרגתי) בתקופת חנוכה. להלן המלבושים השונים לרעיון המרכזי המתואר כאן:

1) חכמה: לפני חנוכה החכמה ברורה ובהירה, השפע הוא אחיד. לעומת זאת כשהאדם מתחיל להתעסק בחכמה, אז כריבוי הגופים כך ריבוי הדעות. האלוקות המאוחדת והחוכמה כאילו מתפרקות לגופים נפרדים, שונים ומבודדים אחד מהשני.
ביהודים זה מתחיל בתקופת התלמוד כשיש הרבה דעות ומחלוקות, ואולי אצל הגויים זה בעיקר ביוון.
2) סמל התקופה: בהתחלה זה "לוחות הברית" סמל לשפע מה'. ואולי בחנוכה ההשפעה היא של האדם, אז הסמל היא "המנורה". היא מייצגת את החוכמה, היא מפוצלת, מה שמסמל שיש הרבה פנים למציאות – כמו הדעות.
3) מאפייני התקופה: תקופת הנבואה בהתחלה (שפע מה'), ותקופת החוכמה (מהאדם). בתקופת הנבואה החומר והרוח היו ביחד. אבל זה יצר עבודה זרה: תפיסה שיש כח נבדל לחפצים בעולם. לכן חז"ל הפסיקו את הנבואה. אחרי שעברנו אלפי שנים, כיום חוזר רעיון האיחוד, אך הפעם בצורתו המתוקנת. נשמע על הרעיון הזה גם בהמשך, וגם הוא בהרבה מלבושים.
תוסיף שם: את האימרה על משה רבינו וכ"ו: "משה אמר שהכל מהשמיים, שלמה המלך אמר הכל בשכל, ישו אמר שהכל זה רגש (אהבה), מרקס אמר שהכל זה מבטן/כבד (תאוות אוכל וממון), פרויד אמר שהכל זה תאוות מין, ואינשטיין אמר שהכל יחסי". בעצם אינשטיין איחד את כל האספקטים שעד כה היו נפרדים. איינשטיין בא וכאילו סיכם את כל קודמיו. מה ההתפתחות הזו חוזה? ככל הנראה איחוד בין כל מה שהאנושות עברה ולמדה. ככל הנראה היינו צריכים לעבור את כל החוויות האפשריות וכיום לאחד את כולם. כי יחסיות זו בעצם הכללה של כל דבר והיחס אליו. ולהוסיף תמונה... כנ"ל על חרדים, דתים לאומיים ואיחוד ביניהם...: מעבר לאימרה, הרב ערן טמיר בשיעורי הרב קוק, מבאר שביהמ"ק ה1 עסק בכלל (כמו מאמינים

יותר לאומיים כיום עושים), וביהמ"ק ה2 עסק בפרט (כמו חרדים וחילונים כיום), וה3 בימיינו עוסק בשני התחומים יחדיו. כאשר הפרט בכל מקרה יונק מהכלל (כמו מח שמאלי מהימני). עוד למשל הרעיון שבעבר היה מושג אחד (כמו אישה ואישה), לאחר מכן הם הופרדו, ובעתיד הם מתאחדים מחדש. עוד מתקשר לנבואה וחכמה – פעם היו נביאים, עשו אנשים גדולים אך לא תיקנו אותם בהתנהגות, לעומתם חכמים שעדיפים על נביאים כי כן מתקנים ע"י פירוט ודקדוק מה עושים בכל מצב. בעתיד רוח הנבואה חוזרת ומתאחדת עם החכמה של הרבנים. עוד: דה ברונו וחשיבה טורית לעומת מקבילה ואז איחוד. כמו כן, בבינה מלאכותית: בינה קלאסית (מאה ה20), ובינה מודרנית (מאה 21), וכעת יש הצעות להיברידי (נוירו-סימבולי AI). כמו כן מהמצגת quick_presentation:

- Prior for models and learning is top-down, and physical world is bottom-up. These are 2 independent mechanisms, like the 2 separate theories in physics. So we argue, this is how most effect each has in its scale, with diminishing effect as going to the other scale.
- An article I found in late 2024: https://readmedium.com/en/ask-ethan-is-it-possible-that-gravity-isnt-quantum-8b63178904ac
- More about quantum gravity: https://readmedium.com/any-theory-of-quantum-gravity-will-likely-have-these-three-properties-526c226c88aa

4) הופעת ה' בעולם: בהתחלה תקופת גילוי עם ניסים גלויים (כמו בסיפורי האבות ויציאת מצריים ובעצם בכל ספר התורה), ולאחר מכן תקופת הסתר, ללא ניסים גלויים (וזה בעיקר בנ"ך ולאחריו, כמו חנוכה ופורים).

5) רמת צדיקות: בהתחלה היה גילוי רב מה', ולכן הופיע דרך מעט צדיקים אבל בצורה חזקה. כלומר היו מעט צדיקים אבל הם היו גדולים (האבות, האמהות, משה רביינו, נביאים). ובתקופה לאחר מכן נהיו הרבה צדיקים אך יותר קטנים. כגון תנאים, אמוראים, גאונים, ורבנים עד ימיינו אנו.

6) בניין בית המקדש: בית המקדש הראשון נבנה מבפנים (סביב ארון הברית) החוצה, ואילו בית מקדש השני נבנה הפוך: קודם החוץ ורק אחר כך הפנים. ניתן להבין זאת, אם נתייחס לה' כפנים של הדברים ואילו אנחנו החיצוניים.

7) האור שמאיר בפסח: ביום האור הוא גדול והוא של השמש, והיא מאירה מלמעלה למטה. לעומת זאת, בלילה אנחנו משתמשים באורו של הנר. הנר עולה מלמטה למעלה. שוב זה מרמז על כיוון השפע, אך גם על גילוי מול הסתר (לילה = חושך, צרות, גלות ארוכה). כמו כן, בפסח נאמר לעשות בדיקת חמץ דווקא בשעות החושך עם הנר, וזאת כיוון שאי אפשר למצוא את הרבבים הקטנים בנפש הפרטית של האדם באור היום. לעומת זאת בלילה הנר יכול להתרכז בהם.

אותו רעיון הוא משה רבינו לעומת יהשוע בן-נון. יהשוע בדרגה נמוכה יותר ממשה רביינו, שמייצג את מקור האור (השמש) לעומת יהשוע שרק מחזיר אור (לבנה). משה אמר שהחלפתו ביהשוע הוא לטובתם, כיוון שמנהיג גדול העם חוסה בצילו אך מאבד קשר ישיר או אישי עם ה'. מנהיג קטן יותר מחייב אותם לקשר יותר חזק. זה מתקשר להתבגרות העם.

8) תיקון: בהקשר לאור של פסח – תקופת הגילוי של ה' התאפיינה בתיקון הכלל והחיצוניות, ואילו תקופת ההסתר לאחריה מתאפיינת בתיקון הפרט/האינדיוודואל ושל הפנימיות/סוד. ולכן התפתחות תורת הסוד והקבלה.

9) הקשר עם ה': בתקופה הראשונה הקשר יותר הכרחי ויש הרבה יראה. כגון מעמד הר סיני, עונשים חמורים (דור הפלגה, דור המבול, סדום ועמורה, ועוד). במיוחד דור המדבר, ששם בגלל הגילוי הגבוה של ה' – בהתאם היתה מידת האחריות והדרישה, לכן עונשים היו מידתיים ומידיים. לעומת זאת בתקופה השניה הקשר הוא יותר בחירי ויש יותר אהבה. כלומר לה' יש הרבה יותר סבלנות לחכות לפושעים ולמי שחוטא שמא יחזור בתשובה ויתקן את מעשייו ומידותיו. כמו כן, הדורות האחרונים יותר רכים וצריכים לקבל הרבה יותר אהבה על מנת להתקרב ליהדות.

כלומר, אם בעבר הברית עם ה' היתה בכפייה (כפה עליהם את ההר כגיגית במעמד הר סיני), בימיינו (כמו בפורים) הברית התקבלה מבחירה. כלומר יש יותר שיתוף שלנו עם ה'. להלן ציטוט מאתר קבלי:

"*אנו נראה שמעבר לכל האל הוא יוצר שחפץ להוציא לאור את יצירתו. אם בעבר הצורה בה האל רצה ליצור היתה צריכה להיכפות עלינו, עקב מדרגת ההתפתחות בה היינו מצויים, הרי שכעת אנו יכולים ללמוד כיצד להיות שותפים בצורה הרמונית בתהליך היצירה האלוהי. אנו עוברים ממצב בו היינו כחומר ביד היוצר אל מצב בו אנו שותפים ליצירה ועולים למדרגת יוצרים בעצמנו. בעידן זה אנו מבינים יותר ויותר את האחריות המשותפת וההדדית שיש לאנושות כולה על עצמה ועל עולמה בו היא מתקיימת. כעת אנו יכולים במודע לקחת חלק בתהליך בריאת העולם ולהביאו למצב של גן עדן, מצב אותו רוצה האל וכמובן שגם אנחנו. אנו כבר לא משליכים את יהבנו על גורם חיצוני שיושיע אותנו. אנו לומדים כיצד להיות המושיעים של עצמנו ולמצוא שהאלוהי בעצם שוכן בתוכנו וחפץ להיגאל.*"

משהו שיכול במידה מסויימת לרמוז על כח היצירה המופלא של האדם. עד כדי כך שיכול ליצור מישהו בדמותו (בינה מלאכותית), להבדיל אלפי הבדלות אך דומה – לאיך שה' יצר אותנו.

10) בגישה חינוכית: מהלמידה הקלאסית שבו "שופכים" את החומר למוחו של התלמיד, כמו שפע מלמעלה למטה, עד לקונסטורקטיביזם (מאז פיאז'ה) שזו למידה אקטיבית שבה התלמיד במרכז. כיום היא ידועה כלמידה פעילה, כגון למידה מבוססת פרוייקטים, פרוייקטי חקר במקצועות שונים ועוד.

11) בפילוסופיה: בכמה מאות אחרונות קאנט שינה את הפילוסופיה מהתמקדות במציאות להתמקדות באדם (איך חושב ורואה את המציאות). כמוהו ובמקביל יש את הגר"א ששינה בעולם היהודי.

קאנט הכיר בחשיבות ההכרה מצד זה שזה כל מה שהאדם יכול לראות, אך אין התייחסות למימד האלוהי. לעומתו הגר"א/הרמח"ל מעריך את חשיבות ההכרה כי דרכה ה' פונה אלינו, דרך הצורות שאנחנו תופסים בעולם.

12) חזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל בתקופת גלות בבל, כשהנביא דניאל ומי שאיתו לא משתחווים לצלם של נבוכדנצאר. זה מעיד על כך שהגאולה האחרונה תהיה דרך "כוחי ועוצם ידי" כמו שנעשה עם בני שבט אפריים שגאלו את עצמם לבד לפני שכל בני ישראל יצאו ממצריים.
באותה דרך יגיע קודם משיח בן יוסף, ששם קשורים בני אפריים, בניו של יוסף, ורק אח"כ החלק הרוחני מתלבש, שזה משיח בן דוד.

13) תורה שלמה ניתנה, תורה שבעל פה נוצרת: חנוכה היא גם המעבר בין תורה שבכתב שמגיע מפי הגבורה ומייצגת היסטוריה ואוניברסליות והיא גם מייצגת שלמות, לעומת תורה שבעל פה שמייצגת השתלמות כפי שהזכרנו ומתחילה בזמנו להיכתב וזה הביטוי האנושי, בין היתר של פירוש התורה שבכתב וחידושים, איפה שרבנים מתמודדים עם סיטואציות חדשות במציאות ולפסוק עבורן וניתן להם הרשות לעשות זאת.

14) עוד הבדל הוא בערוצים השונים באדם: תורה שבכתב היא נראית ושבעל פה נשמעת, מה שמבטא אובייקטיביות מול סובייקטיביות, שהתורה שבכתב היא אוניברסלית ואילו שבעל פה היא יותר לפרט. נראה בהמשך שבכתב היא הצד הנותן ולכן מה', לעומת בעל פה שהיא יותר בצד המקבל, אנחנו. אולי בסופו של דבר הרי הכל זה הוא. ההבדל הוא בין הופעתו מצד העולם לעומת הופעתו דרך ישראל.

לבסוף יש 2 קצוות למשמעות פיתוח בינה מלאכותית בימיינו (כמו מקל וגזר):

1) כפי שנאמר כאן, בהקשר להערה על התפתחות החילוניות והכפירה, ניטשה לקח את זה קיצונית: אמר שאלוקים לא קיים, לכן עכשיו אנשים יכולים להוציא לפועל את הפוטנציאל שלהם ולא להיות כבולים לדתות.

2) מצד שני, אמנם אנחנו מנסים לייצר תבונה מלאכותית, אך מסתבר לנו שאנחנו מאבדים את היכולת להבין מה יצרנו, וזה מעל הבנתנו. מה שיכול להתקשר כאן לרעיון שה' גידל אותנו, עזב אותנו לעצמאות אבל בתוך העצמאות הזאת אנחנו מגלים שגם כ"בוגרים" אנחנו לא יכולים בלעדיו, ושגם אז הוא עושה הכל. שוב דומה לעקרון איחוד←הפרדה←איחוד, מבחינת חזרתנו לאבינו שבשמיים.

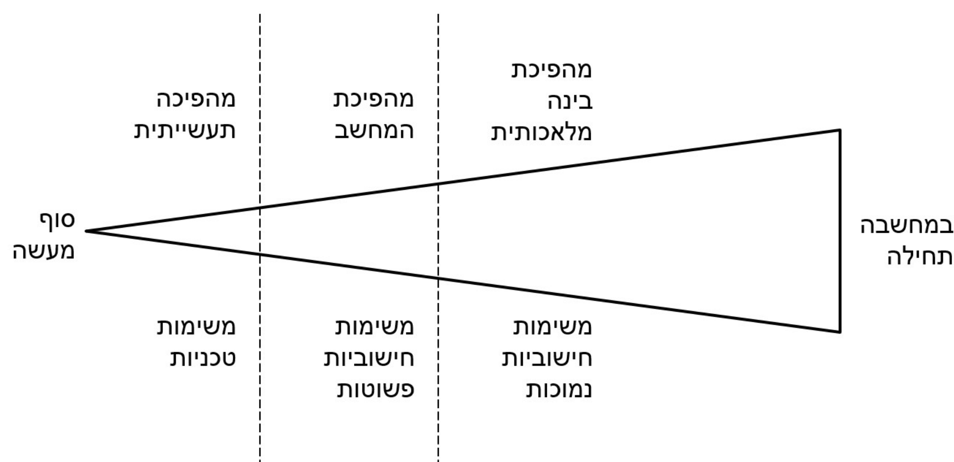
עיקר השפעה	חכמה	סמל התקופה	תקופה	הופעת ה'	חוזר בתשובה	אור של המועדים	צדיקות	בניין ביהמ"ק	האור שמאיר[2]	מתרכז בתיקון	קשר עם ה'
מלמטה למעלה	תקופת התלמוד	נורה = חכמה, והיא מפוצלת	תקופת החכמה	הסתר, אין ניסים	אח"כ צריך לדקדק במצוות	צריך לעבוד להרוויח אותו, את	הרבה צדיקים קטנים (תנאים,	קודם נבנה החוץ, אח"כ	נר, עולה מלמטה למעלה, בלילה	הפרט או אינדווידואל, ושל הפנימיות/	הכרחי והרבה יראה (מעט)

חנוכה, ביהמ"ק ה2

[2] פסח מציין שאי אפשר למצוא את הרבבים הקטנים בנפש הפרטית של האדם באור היום, ואילו בלילה הנר יכול להתרכז בהם

	ויש הרבה דעות ומחלוקות	(הרבה פנים יש במציאות), מהאנשים			ועבודה מעצמו	השפע	אמוראים, עד אלינו...)	הפנים	(חושך, צרות, גלות ארוכה) ולכן ←	סוד	ד הר סיני וכ"ו)
מלמעלה למטה	בגויים: יוון סמל לחכמה	לוחות הברית (מה')	תקופת הנבואה	גילוי, יש ניסים	מקבל סיעתא דשמיא בהתחלה	משפיע בהתחלה שפע שלא מגיע לנו	מעט צדיקים גדולים (אבות, וכ"ו)	נבנה מבפנים (סביב ארון הברית) החוצה	אור יום גדול, שמש מאירה מלמעלה למטה, לכן ←	הכלל ושל החיצוניות	בחירי ויותר אהבה

היסטוריה במבט מיקרו – טכנולוגיה

- כעת נצטמצם להיסטוריית המאות האחרונות, בתקופה שבה הנבואה פסקה וירדה חכמה לעולם (מצד רוחני: קבלה, מצד גישמי: טכנולוגיה)
- <u>נסתכל</u> על זה ממבט של הפסוק "סוף מעשה – במחשבה תחילה". כלומר נסתכל על זה כציר מצד ימין שמייצג את המחשבה או אפילו הרצון, שמסתיים בצד שמאל עם מעשה או משהו טכני.
- זה מתפתח בהיסטוריה ככה: קודם היתה המהפיכה התעשייתית, שהיא יותר קרובה למעשה ומתמקדת במשימות טכניות. מהפיכה תעשייתית יש לה בעצם 3 דורות עד כה (אנרגיית מים וקיטור←חשמל ותשתית חשמל←מיחשוב), ומצופה גם <u>רביעית</u>..
- <u>אח"כ</u> הגיעה מהפיכת המחשב שמתעסקת במשימות חישוביות אך בעיקר פשוטות, <u>ולאחרונה</u> נכנסה מהפיכת הבינה המלאכותית שמתעסקת במשימות אמנם יותר מורכבות ממה שהיו בתחילת דרכו של המחשב, אך הן נחשבות כרמת אינטלגנציה נמוכה.

- תשימו לב בהקשר של משולש שמתחיל לפי הציטוט "סוף מעשה במחשבה תחילה" אז אנחנו רואים שסוף המעשה הוא יותר הצד הפיזי, זה התכלס או מה שיוצא בפועל שזה יותר קרוב הדברים הטכניים של מהפכה תעשייתית. ככל שאנחנו מתפתחים טכנולוגית, אנחנו מתקרבים יותר ויותר ל"מחשבה תחילה". בעצם בזה אנחנו מדמים את עצמנו כמו שאמרנו בהיסטוריה לקדוש ברוך הוא, בזה שאנחנו גם יוצרים. אנחנו גם מבינים שכדי ליצור דברים יותר ויותר מורכבים/עוזרים/עמוקים, אז אנחנו צריכים יותר ויותר להשקיע במחשבה. אז אם במהפכה תעשייתית לא היה צריך הרבה מחשבה. אז החלק של המשולש הקטן הוא ממש קצר. לעומת זאת, בשביל מחשב היה צריך יותר מחשבה, ובשביל בינה מלאכותית צריך עוד יותר מחשבה ואם אנחנו צריכים רוצים להגיע לבינה מלאכותית כללית אז אנחנו צריכים עוד יותר מחשבה (מדובר בגילוי מנגנון המחשבה עצמו, לכן ככל הנראה צריך להתעסק יותר בעקרונות ופחות בפרטים טכניים).

- יש גם סימנים שהמעבר ממחשב לבינה מלאכותית הוא גם מעבר מחשיבה טורית (סימבולית, תכנותית) למקבילה (נוירונית). חשיבה טורית שמופיעה למשל כמחשב טורי רגיל, דורשת תכנון רב וסדרתי של פקודות על מנת לממש משהו, לעומתה החשיבה המקבילית לא מצריכה את התכנון הרב הזה, אלא היא מייצרת את התכנון עצמו. כל זה לקוח מספריו של אדוארד דה-בונו.

- לפי גרף זה אנחנו מתרחקים מהטכניות של הדברים ומתקרבים יותר לעצם המחשבה ולרצון היותר עמוק והיותר ראשוני שמייצר את כל השרשרת שמביאה את הרצון האמיתי של האדם לכדי ביצוע, ככה שבאיזשהו שלב, הרצון שלנו לא יצטרך עבודה או מאמץ כלשהו מצידנו כדי להתממש במלואו ובמדוייק.

- זמן פנוי הולך וגדל, ומאפשר יותר ויותר פעילות מחשבתית גבוהה יותר.

- למשל בספר "חשיבה מקבילה" מתוארת השואה כשיא החשיבה הטורית המערבית, של משטר, סדר וחוקים.